

Warszawa, 21.11.2013r.

Dr hab. Prof. UW Agnieszka Rothert
Instytut Nauk Politycznych, WDiNP, UW

**Opinia dotycząca dorobku naukowego dr Magdaleny Musiał-Karg
opracowana dla komisji habilitacyjnej w ramach postępowania o nadanie stopnia
doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o
polityce**

1. Informacje ogólne

Dr Magdalena Musiał-Karg jest absolwentką dwóch kierunków studiów: nauk politycznych, prowadzonych na dwóch uniwersytetach: im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą; zarządzania i marketingu. Tytuł magistra nauk politycznych na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu otrzymała w 2004 roku. W roku 2007 obroniła doktorat w zakresie nauki o polityce na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa tegoż uniwersytetu. Pracowała w kilku placówkach uniwersyteckich, a od 2008 roku jest zatrudniona na stanowisku adiunkta (UAM).

2. Ocena dorobku naukowego

Lista publikacji Doktor Musiał –Karg jest bardzo obszerna (63 pozycje), w tym 8 w języku angielskim, przede wszystkim w takich czasopismach jak: *Polish Political Science Yearbook*, *Athenaeum*, *Polish Political Science Studies* oraz w publikacjach pokonferencyjnych. Lista publikacji obejmuje: 13 artykułów w czasopismach, 40 rozdziałów w pracach zbiorowych, 8 redakcji naukowych oraz 2 monografie. Biorąc pod uwagę stosunkowo krótki czas pracy po doktoracie, trzeba ocenić ten dorobek za duży i znaczący.

Dorobek naukowy Doktor Magdaleny Musiał-Karg mieści się w obszarze nauk społecznych: nauki o polityce, jednakże łączy ze sobą wątek o charakterze interdyscyplinarnym – zastosowanie nowych technologii informatycznych (IT). Dotyczy potencjalnych skutków wykorzystania elektronicznego głosowania dla funkcjonowania pewnych elementów demokracji. Możliwości i procedury podejmowania przez obywateli decyzji *on-line* budzą zainteresowanie zarówno samych obywateli, jak i polityków, co tym samym stwarza konieczność praktycznego i teoretycznego zrozumienia istoty zagadnienia. Niewątpliwie prace Habilitantki w tym zakresie mogą być przydatne. Ten obszar zainteresowań stanowi podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego – zostanie zatem omówiony przeze mnie w innym miejscu.

Habilitantka wyróżnia także inne zagadnienia, które w trakcie swojej pracy naukowej poddawała analizie. Najważniejsze z nich, to badania nad:

- A. powiązaną z głównym nurtem zainteresowań tematyką demokracji bezpośredniej – przede wszystkim funkcjonowaniu instytucji referendum, ale również innych form bezpośredniego uczestnictwa. Ten obszar wydaje mi się szczególnie interesujący, gdyż demokracja bezpośrednia nie jest przedmiotem szerokiej eksploracji naukowej w polskiej politologii.
- B. kwestią transgraniczności, a przede wszystkim funkcjonowania miast podzielonych na granicy polsko-niemieckiej
- C. wyborami lokalnymi-samorządowymi oraz kampaniami wyborczymi na poziomie lokalnym
- D. zagadnieniem reprezentacji politycznej kobiet, związanej głównie z kwestiami praw wyborczych kobiet, udziału kobiet w organach władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz roli kobiet w kształtowaniu polityki państwowej.

Można zatem zauważyć, że Doktor Musiał-Karg konsekwentnie analizuje istotną dla politologii (i nie tylko) tematykę inkluzyjności społecznej/obywatelskiej ukazując zarówno mechanizmy uczestnictwa, jak i jego kontekst, a co najważniejsze zmieniające się otoczenie społeczne, ekonomiczne, kulturowe, a

wraz z nim zmiany w procesach politycznych. Wydaje się także, że wpisuje się w dyskurs badawczy dotyczący paru kwestii związanych z demokracją:

- demokracja przedstawicielska a demokracja partycypacyjna
- globalizacja
- równość, zróżnicowanie, reprezentacja

Tematy te są interesujące i ważne bowiem wynikają i dotyczą ewolucji demokracji w kontekście modernizacji. Uczestnictwo i budowanie konsensu cechują demokrację, gdy raz już zostaną zaakceptowane mogą pojawić roszczenia zwiększenia dostępu i reform instytucji politycznych. Mieszczą się w przestrzeni debaty i badań naukowych związanych z innowacjami społecznymi i politycznymi, ich rozprzestrzenianiem się (np. w kontekście struktur transnarodowych) oraz konsekwencjami dla porządku czy struktur politycznych, zarówno w wymiarze lokalnym, jak i krajowym oraz globalnym. Habilitantka zajmuje się inkluzywnymi i kooperacyjnymi instytucjami i mechanizmami politycznymi, co ma walor niewątpliwy walor poznawczy ale również (a może przede wszystkim) praktyczny (mam tu na myśli głównie zagadnienie transgraniczności).

Podsumowując, dorobek Doktor Musiał-Karg oceniam jako spójny, interdyscyplinarny (łączy w wymiarze teoretycznym naukę o polityce z IT), międzynarodowy oraz praktyczny. Dorobek naukowy Habilitantki jest wymierny i spełnia zatem kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego przyjęte w rozporządzeniu MNiSW z 1 września 2011 roku.

3. Ocena publikacji wskazanych jako główne osiągnięcie naukowe

Centralnym elementem dorobku naukowego Doktor Magdaleny Musiał-Karg są publikacje, którym Habilitantka nadała zbiorczy tytuł - *Determinanty i konsekwencje elektronicznego głosowania we współczesnej demokracji*. Na to przedsięwzięcie naukowe składają się: monografia – *Elektroniczne referendum w Szwajcarii. Wybrane kierunki zmian helweckiej demokracji bezpośredniej* oraz cykl 19 monotematycznych artykułów naukowych dotyczących wykorzystaniu nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych (ICT) w procedurach głosowania w państwach demokratycznych ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń szwajcarskich.

Ocena głównego osiągnięcia, które Habilitantka wskazała jako podstawa habilitacji wymaga odpowiedzi na pytanie o wkład wiedzy naukowej w zakresie nauki o polityce. Wydaje się, że można to ująć w kilku punktach:

A. Polityczne wykorzystanie nowych technologii informatyczno-komunikacyjnych (ICT) w aktywności obywatelskiej *off-line*. Jest to jeden z aspektów działania nowych technologii, który budził nie tak dawno wielki entuzjazm, stąd analizowane przez habilitantkę pojęcia *e-demokracji*, *teledemokracji*, *cyberdemokracji*, dziś najczęściej analizowane w kontekście praktycznych aplikacji (także podejście habilitantki) niż modeli preskryptywnych. Oczywiście jest to też wynik bardzo szybko ewoluującej technologii, co pozwala nam na coraz to nowsze (także praktyczne) zastosowania w procesach podejmowania decyzji. Habilitantka stosuje model Martina Hagena, którego istotą jest kwestia efektywności uczestnictwa politycznego przy wykorzystaniu ICT. Wydaje się to być podejściem funkcjonalnym, dającym potencjalną możliwość weryfikacji skuteczności stosowanych narzędzi politycznych i/lub technologii.

B. Uporządkowanie kwestii związanych z elektroniczną demokracją w kontekście dynamiki ewolucji technologicznej. W tym celu przyjęty został model polityki ujmowanej w kategoriach konwencjonalnych i zinstytucjonalizowanych i obejmujący proces informowania, komunikowania i aktu głosowania. Jest to model relacji dwustronnej (w tym przypadku interaktywnej) pomiędzy instytucjami

politycznymi, partiami politycznymi, politykami a wyborcami (elektoratem). Przy czym w sensie technologicznym model wykorzystania nowych technologii informatyczno-komunikacyjnych jest ograniczony do Internetu, co oczywiście ma swoje konsekwencje dla podejmowanej analizy. Model informacja-komunikacja-głosowanie jest praktycznym zastosowaniem funkcjonalnego podejścia do wykorzystania ICT. Celem może być zarówno poprawienie jakości demokracji, jak i zwiększenie efektywności procesu politycznego.

C. Wyznaczenie trajektorii rozwoju głosowania elektronicznego (*e-voting*) poprzez analizę dwóch przykładów państw stosujących głosowanie elektroniczne: Szwajcarii, gdzie głosowanie elektroniczne odbywa się w części kantonów, przede wszystkim w referendum; Estonii, pierwszego państwa, gdzie odbyły się powszechne wybory *via* internet. Pokazanie, zwłaszcza w odniesieniu do Szwajcarii całego procesu legislacyjnego, infrastrukturalnego prowadzącego do zrealizowania w praktyce głosowania elektronicznego wydaje mi się szczególnie przydatne. Głosowanie elektroniczne, które oczywiście nie jest tożsame z demokracją elektroniczną, samo w sobie nie jest czymś nadzwyczajnym, wymaga jednak daleko idących zmian związanych z infrastrukturą technologiczną państwa, którego trzon stanowią musi struktura komplementarnych sieci informatycznych.

D. Związek między zastosowaniem ICT/głosowania elektronicznego a uczestnictwem politycznym obywateli, głównie w kontekście form demokracji bezpośredniej (referendum) stosowanych w Szwajcarii, ale również wyborów internetowych w Estonii. Analizy Habilitantki potwierdzają brak bezpośredniego przełożenia zastosowania elektronicznego głosowania na zwiększenie frekwencji wyborczej, co stanowi potwierdzenie wyników badań dotyczących poszerzenia możliwości partycypacyjnych obywateli w zachodnich demokracjach, z których wynika że frekwencja polityczna jest zjawiskiem skomplikowanym i nie może być mierzona jednostkowo, ale całościowo. Ponadto z prac Habilitantki dotyczących Szwajcarii wynika wyraźnie, że rośnie liczba obywateli/obywatelek korzystających z elektronicznej formy głosowania, co dobitnie pokazuje znany już związek między aktywnością, biegłością polityczną oraz umiejętnościami kognitywnymi.

Moje zastrzeżenia/uwagi krytyczne dotyczą kilku kwestii:

- doboru przykładów – Szwajcaria, Estonia, ponieważ zawarty jest w tym pewien paradoks poznawczy. Z jednej strony znakomicie pokazują mechanizmy i funkcjonowanie nowych technologii sprzężonych z procesem politycznym, ale z drugiej są wyjątkowymi przypadkami, choćby ze względu na rozmiar (geografia) jednostek stosujących ICT (dotyczy obu przykładów) oraz specyfikę ustrojowo-instytucjonalną (Szwajcaria);
- niedostatku tematyki związanej z technologicznymi i infrastrukturalnymi aspektami zagadnienia (choć oczywiście wiem, że zapewne wynika to z tradycji prac pisanych w zakresie nauk społecznych. Jednakże są to kwestie kluczowe dla możliwości zastosowania nowych technologii w zarządzaniu politycznym, gdyż konieczne jest zbudowanie kompatybilnej sieciowej struktury informatycznej, co z kolei wiąże się z przede wszystkim z kwestiami nakładów finansowych (i w związku z tym regulacji prawnych), ze zmianami strukturalnymi i funkcjonowania instytucji;
- związanej z tym wszystkim kwestii dostępu i potencjalnego zróżnicowania społecznego, oraz możliwych rozwiązań w tym zakresie w aspekcie prawnym, politycznym, społecznym i ekonomicznym.

Podjęcie metodologiczne zastosowane przez Habilitantkę zaliczam do mieszanej formy ilościowo-jakościowej, wydaje się być badaniem przypadku w celu potwierdzenia teorii, z elementami analizy kontekstowej, chociaż chcę nadmienić, że jest to moja konkluzja. Sama Habilitanta niewiele uwagi poświęca kwestiom metodologicznym uważając, zapewne słusznie, że charakter jej pracy wyjaśnia przyjętą metodę. Zasługuje na podkreślenie fakt, że Habilitantka skromnie zauważa, że jej analiza potwierdza spostrzeżenie, że zastosowanie ICT wpływa na zmiany w sposobie funkcjonowania poszczególnych instytucji demokracji bezpośredniej, i jak rozumiem może być punktem wyjścia do potencjalnego rozwinięcia się w model teoretyczny.

4. Ocena pracy zawodowej

Habilitantka prowadziła (3), brała udział i nadal uczestniczy (7) w projektach badawczych, w tym także o charakterze międzynarodowym. Najważniejszym jest grant własny, którego efektem jest omawiany przeze mnie dorobek naukowy i który tworzony był we współpracy ze szwajcarskimi specjalistami. Współpracę badawczą habilitantki i można podzielić na aktywność o charakterze projektów naukowych międzynarodowych (ze względu na podejmowaną tematykę) oraz aktywność mającą charakter wsparcia dla innowacji społecznych (związanych przede wszystkim z aktywizacją zawodową, m.in. skierowaną do kobiet). Na podkreślenie zatem zasługuje efektywna współpraca Habilitantki z kilkoma fundacjami i stowarzyszeniami, której charakter jest nie tylko projektowy, ale również ekspercki dotyczący głównie kwestii związanych z funkcjonowaniem społeczności lokalnych, są to też projekty o charakterze międzynarodowym.

Doktor Musiał-Karg ma na swoim koncie również działalność/pracę dydaktyczną prowadząc zajęcia dotyczące systemów politycznych (Polski, porównawcze, UE) ale także z marketingu politycznego, zarządzania zasobami ludzkimi oraz autoprezentacji i sztuki wystąpień publicznych. Zajęcia prowadzi zarówno w języku polskim, jak i angielskim, jest też promotorką prac licencjackich.

Pragnę podkreślić, że aktywność organizacyjna Habilitantki jest imponująca (i zapewne niezwykle czasochłonna). Jest m.in. pełnomocnikiem Dziekana WNPiD UAM ds. studiów w Collegium Polonicum w Słubicach, jest sekretarzem redakcji „Przeglądu Politologicznego”, członkiem PTNP, zorganizowała i współorganizowała 13 konferencji naukowych, w tym 7 międzynarodowych

Doktor Musiał-Karg otrzymała parokrotnie nagrody Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza za osiągnięcia w pracy dydaktycznej, oraz kilkakrotnie nagrody Dziekana WNPiD za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną.

Habilitantka brała czynny udział (wystąpienia tematyczne) - w 32 konferencjach, w tym kilku o charakterze międzynarodowym. Uczestniczy również w konsorcjach i sieciach badawczych („Nauka CP”, „Inicjatywa Helwecka”).

Warto też zwrócić uwagę na upowszechnianie wiedzy poprzez udział w licznych przedsięwzięciach: spotkania z regionalnymi politykami, aktywnością

popularyzatorską skierowaną do młodzieży szkolnej, dotyczącej wolontariatu, warsztatów dziennikarskich.

Reasumując, w zakresie dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz współpracy naukowej/międzynarodowej osiągnięcia są widoczne, co w mojej ocenie spełnia kryteria oceny tych osiągnięć w tychże zakresach osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Konkluzja ogólna

Materiały przedstawione do recenzji, w mojej ocenie spełniają akademickie standardy i wymagania ustawowe, mogą zatem zostać uznane jako wymierny wkład w rozwój nauki o polityce oraz zakwalifikowane jako dorobek habilitacyjny. W związku z powyższym wnioskuję o przeprowadzenie dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

A handwritten signature in black ink, reading "Agnieszka Rokosz". The signature is written in a cursive, flowing style with a long horizontal stroke at the end.